

De feiten over beschut werk: werken loont

Kernpunten

- Beschut werk is goedkoper dan een participatievoorziening omdat met beschut werk opbrengsten worden gerealiseerd uit productie. Hiermee kunnen ongeveer de begeleidingskosten worden terugverdiend.
- De kosten voor een participatievoorziening zijn hoger dan voor beschut werk omdat er niet of nauwelijks opbrengsten zijn, maar wel begeleidingskosten. Deze doelgroep heeft namelijk altijd begeleiding nodig om actief te zijn.
- Beschut werk is meestal parttime werk. Ook een participatievoorziening is nooit voltijds. Vier ochtenden dagbesteding is echter duurder dan vier hele dagen beschut werk.
- Het Rijk stelt in het Participatiebudget de middelen beschikbaar aan de gemeente voor de nieuwe beschutte werkplekken. Voor deze 30.000 plekken zijn duidelijke verwachtingen gewekt in het sociaal akkoord: afspraak is afspraak.
- Het gaat vooralsnog om een beperkt aantal plaatsen. Voor een middelgrote stad van 100.000 mensen gaat het in 2015 om ongeveer vijf plekken per jaar, jaarlijks oplopend met ongeveer 10.
- Het realiseren van beschut werk of een participatievoorziening is niet alleen een financiële afweging: er zijn veel maatschappelijke baten. Werk biedt zelfstandigheid, ontwikkelingsmogelijkheden, een positief effect op iemands zelfrespect en 'echte' participatie in de samenleving. Daar komt bij dat thuis zitten vaak andere maatschappelijke kosten veroorzaakt (schulden, huisuitzettingen, overlast, zorgkosten).

Inleiding

Gemeenten zijn volop bezig met de voorbereidingen op de Participatiewet. Een van de beslissingen die daarbij moet worden genomen is: hoe richten we beschut werk in? De Wsw houdt op te bestaan, maar in het sociaal akkoord is de afspraak gemaakt dat de regionale Werkbedrijven beschut werk gaan realiseren. Dit type werk is bedoeld voor mensen die niet (met een loonkostensubsidie) bij een gewone werkgever aan de slag kunnen, maar met begeleiding en aanpassingen van de werkplek toch productief kunnen zijn in een beschutte werkomgeving. Het gaat doorgaans om mensen met een loonwaarde van tussen de 20 en 50 procent.

Het kabinet gaat in de toelichting bij het sociaal akkoord uit van – op termijn - 30.000 plekken. Het Rijk stelt hiervoor middelen beschikbaar in het gebundeld re-integratiebudget. Het kabinet gaat de realisatie van deze plekken monitoren.

Uit een monitor van Cedris blijkt dat het grootste deel van de gemeenten nog geen besluit heeft genomen over hoe ze het nieuwe beschutte werk willen inrichten. Ook komen er signalen dat enkele gemeenten ervoor kiezen geen beschut werk te gaan organiseren. Sommige van hen willen in plaats daarvan een ‘participatievoorziening’ in het leven roepen. Onduidelijk is nog hoe die eruit gaan zien.

In deze factsheet wil Cedris helderheid scheppen over de kosten en baten van beschut werk in vergelijking met een participatievoorziening. De factsheet loopt vooruit op een diepgaander onderzoek dat wordt verricht in het kader van het implementatieprogramma van de Programmaraad (samenwerking tussen VNG, Divosa, UWV en Cedris). Dit onderzoek komt eind van het jaar gereed. Deze factsheet is bedoeld om gemeenten nu houvast te bieden in de (complexe) discussies die worden gevoerd.

In de factsheet lichten we de belangrijkste (financiële) aspecten toe bij de keuze voor beschut werk of een participatievoorziening. Hierbij doen we een aantal aannames omdat nog niet bekend is hoe een participatievoorziening er precies uit gaat zien en er nog geen duidelijkheid is over een cao voor nieuwe beschutte werkplekken. Ook kunnen de bedragen uiteraard variëren per sociaal werkbedrijf en per regio.

Beschut werk is goedkoper dan een participatievoorziening

Beschut werk

Het beeld dat beschut werk een dure voorziening is, is verouderd. De laatste jaren vindt instroom vrijwel altijd plaats op of rond het niveau van het Wettelijke Minimumloon (WML). Vanaf 1 januari is er bovendien geen instroom meer mogelijk in de Wsw. In plaats daarvan zijn er in het Participatiebudget middelen beschikbaar gesteld voor – op termijn - 30.000 nieuwe beschutte werkplekken op WML-niveau.

Iemand thuis laten zitten met een uitkering is niet heel veel goedkoper dan een beschutte werkplek. Uiteraard betaalt de gemeente, in de rol van werkgever, netto loon, bruto belasting en overige werkgeverslasten voor iemand op een beschutte werkplek. Maar een beschutte plek wordt vrijwel altijd in deeltijd ingevuld, waardoor de kosten lager uitvallen. Dat is enerzijds omdat veel mensen op

een beschutte plek fysiek geen voltijdsbaan aankunnen. Anderzijds is het vanuit de gemeente vaak beleid om plekken in deeltijd aan te bieden, zodat meer mensen hiervan gebruik kunnen maken.

Het Rijk stelt in het gebundeld re-integratiebudget jaarlijks voldoende middelen beschikbaar om beschut werk te realiseren. Het gaat om 14.000 euro in het I-deel plus 8.500 euro in het P-deel¹. Met dit budget van 22.500² is het mogelijk de beschutte deeltijd-werkplekken te realiseren.

Het gaat bij beschut werk overigens vooralsnog om kleine aantallen. De 30.000 plekken moeten pas op termijn worden gerealiseerd. Voor 2015 stelt het Rijk geld beschikbaar voor 800 beschutte werkplekken. Omgerekend gaat het voor een middelgrote gemeente van 100.000 inwoners in 2015 om 5 plekken, jaarlijks oplopend met ongeveer 10 plekken.

Participatievoorziening

Een participatievoorziening kan verschillend worden ingevuld, maar gemeenten die hier tot nu toe voor kiezen, hebben meestal een vorm van dagbesteding voor ogen. Bij dagbesteding wordt iemand met een uitkering een aantal dagdelen per week onder begeleiding bezig gehouden met diverse activiteiten. Het is geen werk, in de zin dat er loon wordt betaald en er opbrengsten uit productie zijn. Een andere mogelijkheid is werken met behoud van uitkering maar dit kan wettelijk alleen op tijdelijke basis en is dus nooit een structurele oplossing.

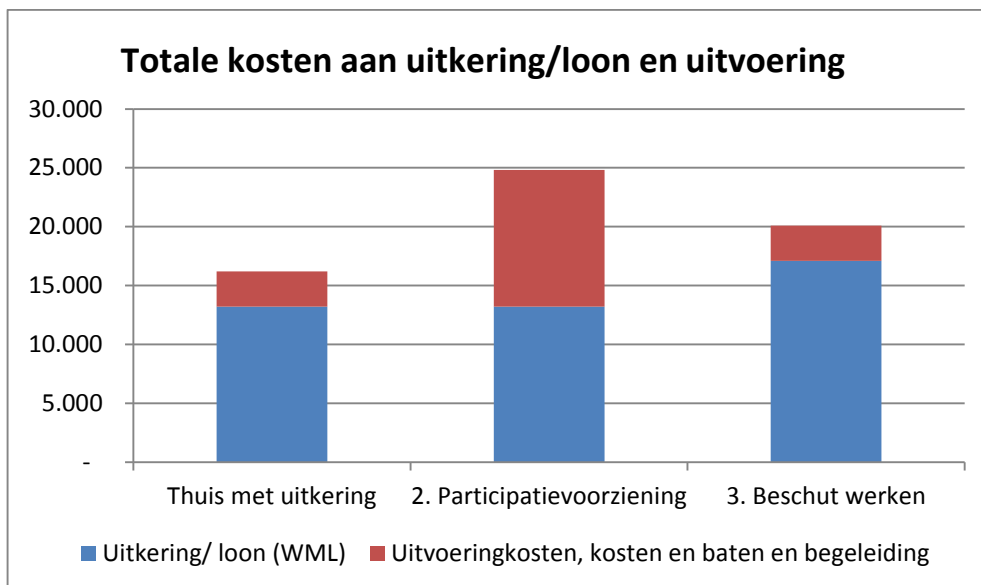
Omdat nog niet bekend is hoe een participatievoorziening er precies uit gaat zien, zijn ook de kosten voor zo'n voorziening nog deels onbekend. Toch valt er wel een berekening te maken. Wat in ieder geval duidelijk is: het gaat altijd om een groep mensen die begeleiding nodig heeft. De kosten die je daarvoor maakt, komen bovenop de uitkering die iemand ontvangt. Beschut werk is altijd goedkoper dan een participatievoorziening, simpelweg omdat iemand in beschut werk productie levert en dus geld opbrengt. Met deze opbrengst kunnen ongeveer de begeleidingskosten worden terugverdiend.³

Om de kosten beperkt te houden, is het dus van belang het arbeidsvermogen van iemand zo optimaal mogelijk in te zetten. In de grafiek is voor de vergelijkbaarheid uitgegaan van een parttime-percentage van 75 procent voor zowel beschut werk als de participatievoorziening. Als je de berekening doortrekt, zie je dat een participatievoorziening van vier ochtenden in de week nog duurder is dan vier hele dagen beschut werk.

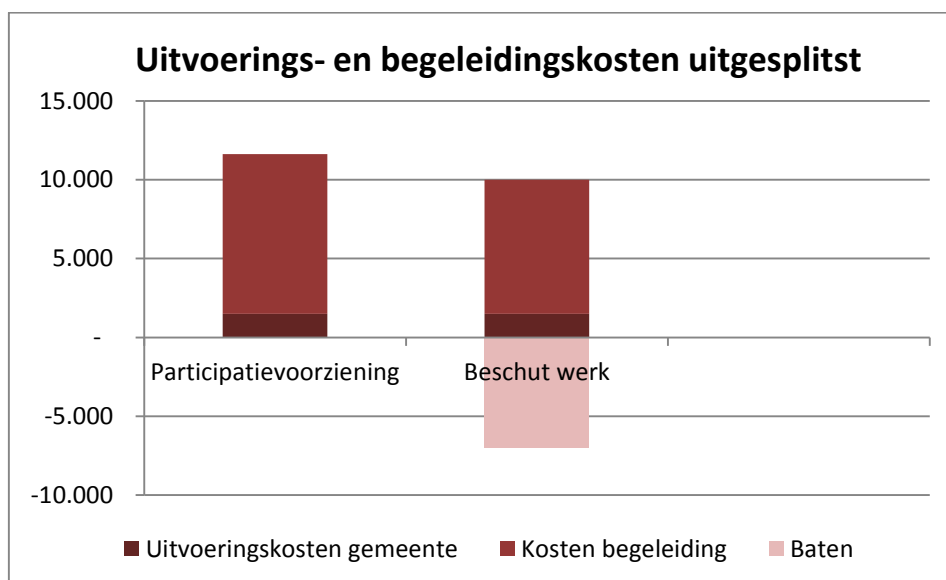
¹ Bron: vierde nota van wijziging Participatiewet

² Zoals uit grafiek 1 blijkt, kost een beschutte werkplek in deeltijd (75%) ongeveer 20.000 euro per jaar.

³ Dit is het geval vanaf ongeveer 35 procent loonwaarde. Veel gemeenten hanteren dit percentage niet als harde ondergrens, maar kiezen voor solidariteit tussen groepen. De hogere opbrengsten van mensen met een iets hogere loonwaarde (35-50 procent) worden daarbij verrekend met de lagere opbrengsten van mensen met een lagere loonwaarde (20-35 procent). Wij rekenen hier dus met een gemiddelde loonwaarde van 35 procent.

Grafiek 1: Totale kosten aan uitkering/loon en uitvoering voor een uitkering, participatievoorziening en beschut werk. ⁴

Grafiek 2: Uitvoerings- en begeleidingskosten uitgesplitst⁵

⁴ Voor de kosten van een uitkering is uitgegaan van een gemiddelde uitkering (13.200 euro). De kosten voor het loon bij beschut werk zijn gebaseerd op het wettelijk Minimumloon plus werkgeverslasten voor een parttime aanstelling van 75% (17.100 euro). De uitvoeringskosten voor de gemeente zijn becijferd op 3.000 euro. Dit bedrag is een optelsom van begrotingscijfers van alle gemeenten voor bijstandsondersteuning en participatie. Het bedrag is eerder toegelicht in de publicatie Werken Loont zie <http://www.cedris.nl/web/publicaties>

⁵ De uitvoeringskosten (1500 euro) zijn o.a. kosten voor een loonwaardemeting, monitoring en de subsidierelatie tussen gemeente en SW-bedrijf. Zie ook hiervoor de publicatie Werken Loont. Voor de kosten van begeleiding voor de participatievoorziening is uitgegaan van het laagste tarief dat wordt gehanteerd voor dagbesteding: 30 euro per dagdeel. Dit omdat het gaat om een groep die in vergelijking met de traditionele doelgroep van dagbesteding het minste begeleiding nodig zal hebben, maar niet zonder zal kunnen. Voor beschut werk is een parttime percentage gehanteerd van 75%. Bij dit percentage verdient iemand net iets meer dan de uitkering. De kosten en baten van beschut werk zijn berekend op basis van de benchmark 2013 van Cedris. De begeleidingskosten (bedrijfskosten) bedragen 8500 euro; de baten bedragen 7.000 euro.

Inzet beschut werk is meer dan een financiële afweging

Tot slot: de keuze van gemeenten om beschut werk of een participatievoorziening in te zetten, is uiteraard meer dan een puur financiële afweging. Uiteraard is iemand thuis laten zitten met een uitkering altijd de goedkoopste oplossing. Er zijn dan immers geen begeleidingskosten. Maar thuis achter de geraniums is geen bevredigende oplossing; niet voor de gemeente en niet voor de persoon om wie het gaat.

Voorop staat: werk is de beste zorg. Werk biedt méér aan mensen dan alleen een baan. Het biedt zelfstandigheid, structuur, ontwikkelmogelijkheden, sociale contacten, zelfrespect en het gevoel mee te doen in de maatschappij. Mensen die thuis zitten, kosten de maatschappij op andere vlakken vaak geld: door overlast en hogere zorgkosten bijvoorbeeld. Uitkeringsgerechtigden komen relatief vaker in de schulden en hebben vaker te maken met huisuitzettingen. Bovendien is meestal lang in mensen geïnvesteerd via scholing. Het is dan zonde van tijd en (publiek) geld om ze vervolgens thuis te laten zitten met een uitkering en vaardigheden verloren te laten gaan. Beschut werk biedt op al deze vlakken meer voordelen dan een participatievoorziening.

	Thuis met uitkering	Participatievoorziening	Beschut werk
Kosten	-	---	--
Baten	-	-	+
Betaald werk	--	-	++
Ontwikkelmogelijkheden	-	+	++
Zelfrespect	-	+	++
Participatie in samenleving	-	+	++
Economische zelfstandigheid	-	-	+

Figuur 1: Totaaloverzicht plussen en minnen voor de drie opties

